UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

KELESTARIAN BAHASA ORANG ASLI BATEQ DAN MAH MERI BERDASARKAN ASPEK FONOLOGI DAN LEKSIKAL

WAN KHAIRULHUSNA BINTI WAN MOKHTAR

FBMK 2011 10

KELESTARIAN BAHASA ORANG ASLI BATEQ DAN MAH MERI BERDASARKAN ASPEK FONOLOGI DAN LEKSIKAL

Oleh

WAN KHAIRULHUSNA BINTI WAN MOKHTAR

© COPYRIGHT UPM

Tesis Ini Dikemukakan kepada Sekolah Pengajian Siswazah, Universiti Putra Malaysia, sebagai Memenuhi Sebahagian Daripada Keperluan untuk Ijazah Master Sastera

Mei 2011

PENGHARGAAN

Segala Pujian Ke Hadrat Allah Yang Maha Pemurah Lagi Maha Penyayang.

Selawat dan Salam Kepada Junjungan Besar Nabi Muhammad S.A.W

Alhamdulillah, bersyukur saya ke hadrat Ilahi kerana dengan limpah dan kurnia serta izin-Nya dapat saya menyelesaikan tesis yang bertajuk ‘Kelestarian Bahasa Orang Asli Bateq dan gMah Meri Berdasarkan Aspek Fonologi dan Leksikal’ dalam waktu yang ditetapkan.

Dalam proses menyiapkan tesis ini, saya berbesar hati dan ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan dan jutaan terima kasih kepada Dr. Hj. Mohd Sharifudin Yusop selaku Pengerusi dan Dr. Fazilah Husin sebagai ahli jawatankuasa bagi tesis ini. Mereka banyak memberikan semangat yang membina, nasihat yang terbaik, bimbingan dan tunjuk ajar dengan penuh keikhlasan di samping memberikan idea-idea yang menarik dan bernas dalam menyiapkan penulisan tesis ini.

Ribuan terima kasih juga saya tujukan khas buat para pensyarah di Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi serta staf dan pegawai yang bertugas di Muzium Orang Asli, Gombak kerana telah banyak menabur bakti serta memberikan pandangan untuk membantu saya serta memberikan kemudahan meminjam buku-buku yang sangat berharga sekali dalam projek penulisan ilmiah ini. Hanya Allah S.W.T sahaja yang dapat membalas segala pertolongan dan jasa baik kalian di atas sumbangan dan bakti yang kalian curahkan kepada saya.

Di kesempatan ini juga saya mengucapkan penghargaan kepada ibu dan ayah, abang-abang dan kakak-kakak yang senantiasa memberikan galakan dan semangat dalam melaksanakan penulisan ilmiah ini dengan jayanya. Tidak lupa juga kepada En. Fauzi Jumat

© COPYRIGHT UPM

serta teman-teman seperjuangan terutamanya Puan Nurhidayah Jumaat, Cik Suziyati Abdul Mad, Cik Noratikah Azmi yang banyak memberikan pandangan serta tunjuk ajar sama ada yang terlibat secara langsung dan tidak langsung dalam proses menyiapkan penulisan ilmiah ini, jutaan terima kasih saya ucapkan.

Akhir kata segala yang baik itu datangnya dari Allah S.W.T dan yang lemah itu datangnya dari kelemahan saya sendiri.

Sekian, Wassalam.

Wan Khairulhusna Binti Wan Mokhtar

Kilometer 2, Jalan Dato' Kayaman,

02450, Bukit Keteri,

Perlis.

© COPYRIGHT UPM

Abstract of thesis presented to the Senate of University Putra Malaysia in fulfilment of the requirement for the Masters of Arts

PRESERVE BATEQ AND MAH MERI ABORIGINE LANGUAGES THROUGH PHONOLOGY AND LEXICAL ASPECTS

By

WAN KHAIRULHUSNA WAN MOKHTAR

May 2011

Chair : Hj. Mohd Sharifudin Yusop, PhD

Faculty : Faculty of Modern Languages and Communication

In Malaysia, the extinction among Aborigine languages is increasing apparently. Studies show that globalization and modernization also gives an impact to this scenario. To avoid these languages extinct, documentation and maintenance action should be done as soon as possible. The purpose of this study is to preserve Bateq and Mah Meri languages through phonology and lexical aspects and also to document the languages of Bateq Indigenous People at Kelantan and Mah Meri Indigenous People at Selangor through domain performing act such as Indigenous People song and spell. The informants are based on native speakers respectively. The first objective for this study is to elaborate phonology aspects of Bateq languages and the second objective is to elaborate phonology aspects of Mah Meri languages. The third objective is to analyze lexical aspects of Bateq languages and the forth objective is to analyze lexical aspects of Mah Meri languages. The last objective is to relate the lexical and phonology aspects with the preservation languages theory. In this study, theory of domain cultural arts was used while the fundamental approach was based on ethnographic framework.

© COPYRIGHT UPM

Qualitatives approach were used by researchers to analyze the obtained data using bookstore and field study methods including observation technique, recording, interviewing, narrating and speaking. The finding of this study shows that through phonology and lexical languages of Bateq and Mah Meri, their mother tongue will be preserve. Moreover, the domain performing arts of Bateq and Mah Meri (Sewang and Jo'oh) also the spells can sustain their languages. As long as the Bateq and Mah Meri domain performing art (Sewang and Jo'oh song) and spell were perform and practice, the language can be maintained and sustained. The study also found that cultural and identity can influence the level of sustainability of a language. The geographical and area of distance factor are also one of the factor that can effects the sustainability of the language in some ethnics. Furthermore, study shows that Mah Meri's language has a lot in common with Malay language compare to Bateq's in lexical and phonological aspects because Mah Meri's language and Malay language come from the same areas which is Austronesia's language. As a conclusion, this research can ensure that both of these language can be preserved and sustain.

© COPYRIGHT UPM

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia sebagai memenuhi keperluan untuk Ijazah Master Sastera

KELESTARIAN BAHASA ORANG ASLI BATEQ DAN MAH MERI BERDASARKAN ASPEK FONOLOGI DAN LEKSIKAL

Oleh

WAN KHAIRULHUSNA BINTI WAN MOKHTAR

Mei 2011

Pengerusi : Hj. Mohd Sharifudin Yusop, PhD

Fakulti : Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi

Kepupusan bahasa orang Asli di Malaysia semakin ketara. Kajian-kajian mendapati bahawa bahasa-bahasa itu turut menerima kesan dari era globalisasi dan modenisasi. Jika usaha pendokumentasian dan pelestarian tidak dilakukan dalam waktu terdekat, dijangkakan bahasa-bahasa itu akan pupus. Kajian ini bertujuan untuk melestarikan bahasa Bateq dan bahasa Mah Meri melalui aspek fonologi dan leksikal bahasa tersebut di samping mendokumentasikan bahasa orang Asli Bateq di Kelantan dan bahasa orang Asli Mah Meri di Selangor melalui mandala seni persembahan iaitu lagu-lagu Orang Asli dan mantera. Informan terdiri daripada penutur-penutur natif suku kaum masing-masing. Objektif bagi kajian ini ialah menghuraikan aspek fonologi bahasa Bateq manakala objektif kedua pula menghuraikan aspek fonologi bahasa Mah Meri. Objektif ketiga kajian ini ialah menganalisis aspek leksikal bahasa Bateq manakala objektif keempat pula menganalisis aspek leksikal bahasa Mah Meri. Objektif terakhir yang mendasari kajian ini adalah menghubungkaitkan aspek fonologi dan leksikal dengan teori kelestarian bahasa. Teori yang digunakan dalam kajian ini adalah teori mandala

© COPYRIGHT UPM

aspek kesenian kebudayaan manakala pendekatan fundamental kajian ini berdasarkan kerangka etnografi. Pengkaji menggunakan pendekatan kualitatif untuk menganalisis data yang diperolehi melalui kaedah kepustakaan dan kajian lapangan yang membabitkan teknik pemerhatian, teknik rakaman, teknik temu bual, teknik bercerita dan teknik lafaz. Hasil kajian mendapati melalui aspek fonologi dan leksikal bahasa Bateq dan Mah Meri, bahasa ibunda mereka dapat dilestari. Bukan itu sahaja, mandala seni persembahan komuniti Asli Bateq dan Mah Meri iaitu Sewang dan lagu Jo'oh serta mantera turut dapat melestarikan bahasa masing-masing. Selagi Sewang Bateq dan Jo'oh Mah Meri diamalkan, selagi itu juga bahasa Bateq dan bahasa Mah Meri akan dilestari. Kajian ini juga mendapati bahawa faktor kebudayaan dan faktor identiti dapat mempengaruhi tahap kelestarian sesuatu bahasa. Faktor dekat atau jauhnya kawasan geografi juga dikenal pasti mempengaruhi kelestarian bahasa sesuatu etnik. Selain itu, kajian mendapati bahasa Mah Meri mempunyai banyak persamaan dengan bahasa Melayu berbanding bahasa Bateq melalui aspek fonologi dan leksikalnya kerana bahasa Mah Meri dan bahasa Melayu datang dari rumpun yang sama iaitu bahasa Autronesia. Kesimpulannya, kajian ini telah dapat memastikan bahawa kedua-dua bahasa tersebut dapat dilestari.

© COPYRIGHT UPM

Tesis ini telah dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia dan telah diterima sebagai mematuhi syarat keperluan untuk Ijazah Master Sastera. Ahli Jawatankuasa Penyeliaan adalah seperti berikut;

Mohd Sharifudin Yusop, PhD
Pensyarah Kanan
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Fazilah Husin, PhD
Pensyarah
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Ahli Jawatankuasa)

____

HASANAH MOHD GHAZALI, PhD
Profesor dan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putra Malaysia

Tarikh :

© COPYRIGHT UPM

PERAKUAN

Saya memperakui bahawa tesis ini adalah hasil kerja saya yang asli melainkan petikan dan sedutan yang tiap-tiap satunya dijelaskan sumbernya. Saya juga memperakui bahawa tesis ini tidak pernah dimajukan sebelum ini, dan tidak dimajukan serentak dengan ini, untuk ijazah lain sama ada di Universiti Putra Malaysia atau di institusi lain.

____

WAN KHAIRULHUSNA WAN MOKHTAR

Tarikh : 18 Mei 2011

© COPYRIGHT UPM

JADUAL KANDUNGAN

Halaman

ABSTRAK	**ii**
ABSTRACT	**iv**
PENGHARGAAN	**vi**
PENGESAHAN	**viii**
PERAKUAN	**x**
SENARAI JADUAL	**xiv**
SENARAI RAJAH	**xvii**
SENARAI SINGKATAN	**xviii**
BAB	
1 PENDAHULUAN	
1.1 Pengenalan	1
1.2 Penyataan Masalah	8
1.3 Objektif Kajian	11
1.4 Kepentingan Kajian	11
1.5 Batasan Kajian	14
1.6 Definisi Operasional	15
1.6.1 Kelestarian bahasa	15
1.6.2 Orang Asli	16
1.6.3 Fonologi	20
1.6.4 Leksikal	22
2 SOROTAN LITERATUR	
2.1 Pengenalan	25
2.2 Kajian Bahasa Berdasarkan Aspek Fonologi	25
2.3 Kajian Bahasa Berdasarkan Aspek Leksikal	29
2.4 Kajian Bahasa Melibatkan Kelestarian Bahasa	32
3 METODOLOGI	
3.1 Pengenalan	35
3.2 Pendekatan Kajian	35
3.3 Reka Bentuk Kajian	38
3.3.1 Kerangka Kajian	38
3.3.2 Latar Kajian	45
3.3.3 Sampel Kajian	54
3.4 Kaedah Kajian	60
3.4.1 Kaedah Kepustakaan	60
3.4.2 Kaedah Lapangan	61
3.4.3 Teknik Analisis Data	67

© COPYRIGHT UPM

4 ANALISIS DAN PERBINCANGAN
4.1 Pengenalan 68
4.2 Aspek Fonologi Bahasa Bateq 68
4.2.1 Inventori Vokal Bahasa Bateq 69
4.2.2 Inventori Konsonan Bahasa Bateq 69
4.2.3 Penyebaran Vokal Bahasa Bateq 70
4.2.4 Penyebaran Konsonan Bahasa Bateq 72
4.3 Aspek Fonologi Bahasa Mah Meri 76
4.3.1 Inventori Vokal Bahasa Mah Meri 76
4.3.2 Inventori Konsonan Bahasa Mah Meri 77
4.3.3 Penyebaran Vokal Bahasa Mah Meri 78
4.3.4 Penyebaran Konsonan Bahasa Mah Meri 80
4.4 Aspek Leksikal Bahasa Bateq 84
4.4.1 Sewang Labung Berking 86
4.4.2 Sewang Lijul Tarijul Bungak 92
4.4.3 Sewang Langsai 95
4.4.4 Mantera Memulakan Kerja/ Buat Rumah 101
4.4.5 Mantera Alih Ribut 106
4.4.6 Mantera Halau Binatang 110
4.4.7 Mantera Jauhkan Roh 113
4.4.8 Mantera Kembung Perut 116
4.5 Aspek Leksikal Bahasa Mah Meri 118
4.5.1 Lagu Cok Laut Dumai 119
4.5.2 Lagu Cok Meri 122
4.5.3 Lagu Hujan Lebat 130
4.5.4 Lagu Nasihat 136
4.5.5 Mantera Ke Hutan 141
4.5.6 Mantera ke Laut 145
4.5.7 Mantera Sindoy 148
4.6 Menghubungkaitkan aspek fonologi dan leksikal dengan teori kelestarian bahasa 152

5 RUMUSAN DAN CADANGAN
5.1 Pengenalan 168
5.2 Rumusan 168
5.3 Implikasi Kajian 175
5.4 Cadangan Kajian Lanjutan 177
5.5 Penutup 178

RUJUKAN 179
LAMPIRAN A 189
LAMPIRAN B 195
LAMPIRAN C 201
LAMPIRAN D 207

© COPYRIGHT UPM

LAMPIRAN E 213
SENARAI INFORMAN 214
BIODATA PELAJAR

© COPYRIGHT UPM